

Openingswoord door Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden

Paper presented by His Royal Highness the Prince of the Netherlands

Het feit, dat omvangrijke bomen zoals de linde die u zojuist in de diavertoning hebt gezien, zo zeldzaam zijn wijst er op dat het voor een boom niet gemakkelijk is in de door mensen bewoonde wereld een hoge leeftijd te bereiken. Als regel wordt hun blijkbaar voortijdig het leven onmogelijk gemaakt.

Vandaag en morgen zult u spreken over de vraag hoe in een dichtbevolkt land bos en natuur het beste aan hun trekken kunnen komen. In dit openingswoord wil ik graag iets zeggen over het werk van de natuurbeschermers en zijn problemen, maar dan gezien als een wereldwijde activiteit. Dieren en planten immers kennen geen grenzen.

Het natuurbeheer in Nederland moet daarom ook gezien worden als onderdeel van wat er in de rest van de wereld gebeurt.

"De mens is met rede begaafd, heeft een schepend vermogen . . . maar tot dusver heeft hij alleen maar vernield in plaats van te scheppen. Er zijn steeds minder bossen over, de rivieren drogen op, het wild is zo goed als uitgeroeid, het klimaat is in de war geschopt en met iedere minuut wordt de aarde armer en lelijker".

Dit citaat, uit een toneelstuk van Tsjechov, dat hij schreef in 1879, is een bewijs dat er ook in het verleden mensen zijn geweest die de noodzaak van het natuurbehoud inzagen. Maar Tsjechov was in zijn tijd een uitzondering. Door de eeuwen heen heeft de mens op grote schaal de natuur vernietigd zonder dat dit als een bijzonder kwalijk verschijnsel werd onderkend. Pas de laatste tijd begint het, als reactie op de versnelde technische ontwikkeling en de bevolkingsgroei, tot ons door te dringen dat er iets scheef dreigt te gaan.

Wanneer wij eens even aannemen dat het Stenen Tijdperk een uur geleden heeft plaatsgehad, is het nog maar twintig seconden geleden dat deze technische ontwikkelingen zijn begonnen. Het besef dat dit de genadeslag kan betekenen voor de laatste resten van de natuur is dan nog maar enkele seconden oud. In die korte tijd heeft de gedachte van het natuurbehoud zich snel ontwikkeld, al gaat dit helaas nog altijd niet snel genoeg.

Het ergste wat wij mensen tot dusverre de wereld hebben aangedaan is de gigantische ontbossing die sinds mensenheugenis heeft plaatsgevonden. Niet

Summary

The fact that beautiful trees, like the lime just shown in the slides, are so scarce proves that it is not easy for a tree to become of age in a world occupied by man. Usually they are cut down prematurely.

Today and tomorrow you are going to discuss how forests and nature can thrive best in a densely populated country.

In this opening word, I would like to say something about nature conservation.

The work of nature conservation should be seen as a worldwide activity.

Animals and plants do not know frontiers. Nature conservation in the Netherlands is part of what is being done in the whole world. The worst in human memory that we have done to nature has been to clear forest, causing erosion, disturbance of the climate, and disappearance of certain species of animals and plants. Now that we have destroyed much of our forests, we are putting our energy in destroying the sea. A sad example of the disappearance of life from the sea is the whale. The biggest mammal that ever existed, the bluefin whale with a length of 30 metres and a weight of 150 tons, has little chance of survival.

The original population of 200.000 animals has dwindled to less than one percent.

Dolphins are dying out at a rate of about 250.000 a year.

The World Wildlife Fund came into being because some people became interested in certain rare species of animal and plant. This was especially so with the big mammals of Africa.

Preserves were set aside for these animals, but sometimes proved to be too small. Also bird sanctuaries were established and protected areas. The outside world is always trying to penetrate such areas.

The Doñana Sanctuary in Spain, covering 350 km² and initiated with Dutch aid, shelters numerous rare animals but has now been threatened by blocks of towering flats and hotels offering accommodation to 70.000 tourists. A road is being laid that will cut off the Sanctuary from the sea. In the Netherlands, the Dutch Wadden Shallows are also an endangered area.

Thanks to our increasing knowledge of natural ecosystems, our main interest is no longer limited to the protection of species of rare animal.

We also try to protect living communities like the tropical rain forests, which are important for water regulation and conservation of the soil but even more for creating knowledge of new values for man.

Nature conservation must maintain its independence and not become embroiled in other problems around us like limitation of population growth, crops, and purification of water or air.

The environment could be improved by purely technical means with the danger that people could lose interest in nature conservation. A sterile world could be the result with people kept alive artificially.

Nature conservation is becoming more and more interdisciplinary. Biologists work alongside ecologists, ethologists and economists. The economists try to evaluate nature because it becomes more and more necessary to weigh the needs of nature against those of various kinds of land-use such as town planning, industry, traffic and agriculture.

Not all properties of nature need be expressed financially as long as they can be expressed objectively in management decisions. Studies of this subject have been made in the Netherlands.

An information service is an important item in nature conservation. The better we can inform people, the better the chance that nature conservationists can gain the cooperation of other disciplines. For the staff of the State Forest Service I would like to quote a passage from a play by the Russian writer Chekhov written in 1879, which reads:

"When I walk in forests that I have saved from the axe or hear the leaves rustling in a young forest that I have helped to plant, I realize that if people are happy in a thousand years time, they should be partly thankful to me".

---

alleen verdwijnt met het bos de levensmogelijkheid van een groot aantal soorten dieren en planten, maar ook wordt de grond aan erosie prijsgegeven en het klimaat verstoord. Onze bondgenoten waren daarbij de bijl, het vuur en de bulldozer. De bijl werd gehanteerd als er hout nodig was voor schepen en gebouwen. Het vuur werd gebruikt voor het verkrijgen van een, meestal kortstondige, mogelijkheid om landbouw te bedrijven. En wat de bulldozer betreft, het gemak waarmee dit werktuig de woudreuzen laat vallen bezorgt elke rechtgeaarde natuurbeschermer een hulvering.

Met recht heeft Chateaubriand gezegd: "Overal waar de mens komt, wordt hij vooraf gegaan door het woud en gevolgd door de woestijn".

En nu wij de bossen goeddeels hebben vernietigd

komen de zeeën aan de beurt. Misschien nog erger dan de erosie van het land is de verdwijning van het leven in de oceanen. Een triest voorbeeld is het lot van de walvissen. De mens heeft altijd veel bewondering gehad voor bouwwerken van grote afmetingen waaraan bijzonder lang is gewerkt. De zeven wereldwonderen uit de oudheid en monumenten als Abu Simbel en de Borobudur zijn daar getuigenissen van. Maar hetgeen de natuur in miljoenen jaren heeft tot stand gebracht wordt niet als iets bijzonders ervaren. Zelfs het grootste dier dat ooit heeft bestaan, de blauwe vinvis met een lengte van dertig meter en een gewicht van 150 ton is waarschijnlijk niet meer te redden. Van het oorspronkelijke bestand van circa 200.000 dieren is nog maar nauwelijks één procent aanwezig en door hun grote verspreiding over de oceanen is de kans op overleving slechts gering.

Ook de legendarische dolfijnen zijn in gevaar. Ieder jaar sterven ongeveer 250.000 dolfijnen nodeloos als een bijverschijnsel van de tonijnvangst. Een verder triest gevolg van het verdwijnen van deze diersoort zou bovendien nog zijn dat wij nooit iets meer te weten zouden komen over deze dieren. Dolfijnen zijn namelijk in staat met elkaar te communiceren volgens een systeem dat voor ons nog een groot raadsel is.

In de korte tijd van zijn bestaan hebben de doelstellingen van het natuurbehoud grote veranderingen ondergaan. De internationale natuurbescherming is ontstaan uit de belangstelling van enkelingen voor bepaalde dieren en planten die zeldzaam begonnen te worden. Vooral de grote zoogdieren uit Afrika spraken in het begin sterk tot de verbeelding. Een voor de hand liggende manier om hen te beschermen was een stuk grond voor hen te reserveren. Al gauw is gebleken dat elk reservaat echter voortdurend moet worden beheerd en tegen invloeden van buiten moet worden verdedigd.

Er is blijvende zorg nodig om de waarde van een reservaat in stand te houden. Een voorbeeld is het Spaanse Doñana-reservaat ten zuiden van Sevilla. Het is 350 km² groot en is voor een deel met Nederlandse hulp tot stand gekomen. In dit terrein waar de Spaanse keizerarend, de lynx en zovele andere zeldzame diersoorten nog voorkomen klinkt in de verte al weer het geluid van tractoren en bulldozers. De horizon aan de zeezijde is reeds onderbroken door torenhoge flatgebouwen en hotels. Niet minder dan 70.000 toeristen kunnen er logeren. Een weg die het terrein geheel zal afsnijden van de zee is in voorbereiding.

Sommige dieren, zoals de olifant, hebben een zo uitgestrekt territorium nodig dat zelfs het grootste reservaat voor hen niet voldoende is. Andere, zoals de zebra en de gnoe, voeren trekbewegingen uit die grote landstreken beslaan. Voor trekvogels moeten vaak ver uiteengelegen toevluchtsoorden en voed-

selgebieden worden gereserveerd om hun het bestaan mogelijk te maken. Wordt zo'n keten onderbroken doordat een bepaald gebied uitvalt dan kan dat voor de soort een ernstig gevaar betekenen. De Coto Doñana, die ik reeds noemde, en ook de Waddenzee zijn daar voorbeelden van.

Onze groeiende kennis van de natuurlijke systemen heeft tot gevolg gehad dat onze aandacht zich al lang niet meer alleen tot de hogere diersoorten beperkt.

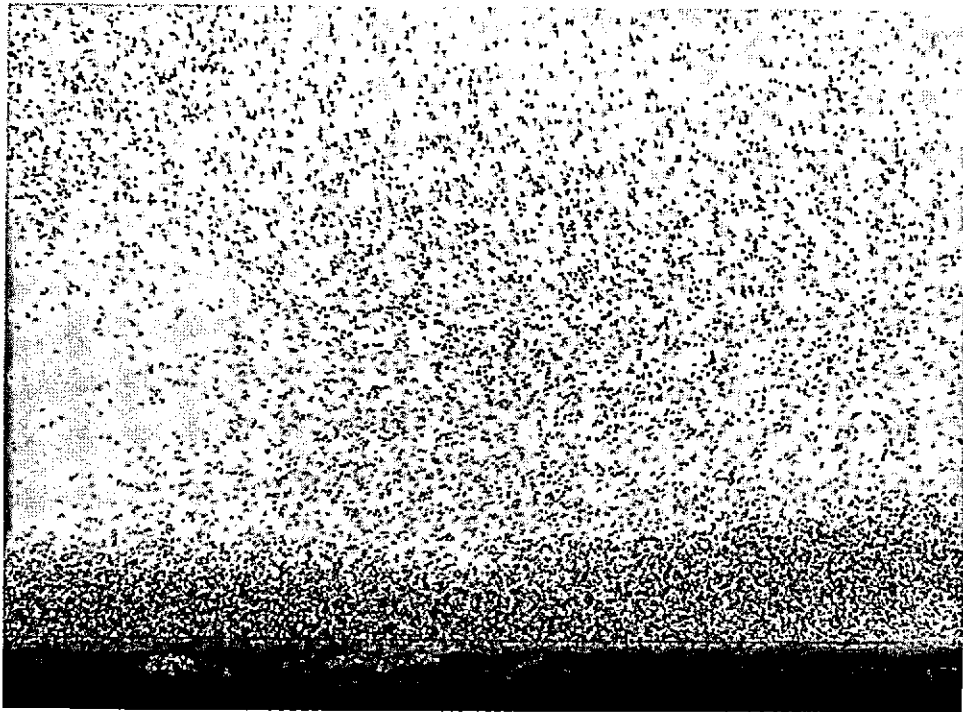
Het gaat bovendien niet alleen om het behoud van soorten maar veel meer om het behoud van *levensgemeenschappen*. Een voorbeeld in verband hiermee zijn de tropische regenwouden, die als bron van kennis van mogelijke nieuwe waarden voor de mens even belangrijk zijn als hun rol is bij de regulatie van het water en behoud van de bodem.

Het belang dat tegenwoordig wordt toegekend aan het behoud van een grote veelzijdigheid van soorten heeft ook gevolgen gehad voor het natuurbeheer in de bewoonde wereld, met name ten aanzien van de zorg voor een veelzijdige begroeiing in cultuurlandschappen en rondom en zelfs in de steden. Ik denk dat dit punt dezer dagen nog wel meer ter sprake komt.

De positie van de natuurbeschermer in onze samenleving is aanzienlijk veranderd sinds men tot de ontdekking is gekomen dat het behoud van een zekere hoeveelheid wilde natuur wel eens beslissend zou kunnen zijn voor het welzijn van de toekomstige mensheid. De natuurliefhebber die tot voor kort als een zonderling, een soort prikkebeen werd be-

schouwd is plotseling een heilsbrenger geworden. Het blijft echter noodzakelijk om de doelstelling en de identiteit van de natuurbescherming duidelijk te bewaren temidden van de vele andere problemen rond het menselijk leefmilieu. Men krijgt wel eens de indruk dat in het strijdgewoel planten en dieren toch nog onder de voet worden gelopen. Uiteraard zijn problemen als de begrenzing van bevolkingsgroei en produktie en de gezondmaking van water, bodem en lucht van groot belang voor het natuurbehoud. Maar indien op deze punten verbetering wordt bereikt, behoeft dat niet zonder meer ook een herstel van de natuur tot gevolg te hebben. Het is denkbaar, dat indien het gelukt door een goede wetgeving en met behulp van onze vergaande technische mogelijkheden het milieu van de mens weer te verbeteren, de aandacht voor het natuurbehoud weer zal verslappen. In dat geval zou het wel eens kunnen zijn dat wij toch gaan in de richting van de "Brave New World", zoals die omstreeks 40 jaar geleden door Aldous Huxley met een zo huiveringwekkende zienersblik beschreven is: een steriele wereld waarin kunstmatig gefokte mensen zich met behulp van pepmiddelen op de been houden.

De beoefening der natuurbescherming wordt steeds meer een interdisciplinaire bezigheid. Eerst waren het in hoofdzaak biologen die belangstelling hadden voor bepaalde soorten. Daarna gingen ook de ecologen een rol spelen alsmede de ethologen die zich verdiepen in de gedragingen der dieren. De laatste tijd blijken ook economen van groot belang te zijn. Zij moeten ons helpen om te komen tot een duide-

Bonte strandlopers en kanoetstrandlopers.

lijke evaluatie van de waarde die de natuur heeft voor de mens. De behoefte hiertoe is een gevolg van het feit dat bij de ruimtelijke ordening voortdurend een afweging van belangen moet plaatsvinden ten aanzien van de verschillende mogelijkheden van het grondgebruik. De vrije natuur moet daarbij worden verdedigd tegen de aanspraken die stedenbouw, industrie, verkeer en landbouw op haar grondgebied laten gelden. Omdat de evaluatie in economisch-politieke zin als regel plaatsvindt door de verschillende belangen in geld uit te drukken, is de behoefte ontstaan ook de natuur onder de noemer geld te brengen.

Nu is dat niet zo eenvoudig als we ons realiseren dat duizenden jaren lang de wilde natuur als een waardeloos goed is beschouwd. Er is inderdaad een aantal functies van de natuur waarbij een economische waardering al een heel eind kan komen, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van de levering van grondstoffen, of wat betreft diensten die de natuur verricht ten behoeve van de recreatie en de zuivering van water en lucht. Het is overigens geenszins nodig om alle eigenschappen van de natuur in geld uit te drukken, mits de waardering maar zodanig kan geschieden dat zij bij beleidsbeslissingen op een objectieve manier kan worden ingebouwd. Om dat te bereiken zal de ecologie wederom te hulp moeten komen teneinde de ingewikkelde processen waarmee wij te maken krijgen doelmatig te analyseren.

Er zijn op dit gebied in ons land studies verricht

bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en op het Instituut voor Milieuvraagstukken, waar op verzoek van het Wereld Natuur Fonds een aantal economen en biologen zich op dit vraagstuk heeft geworpen.

Tenslotte zou ik nog één vakgebied willen noemen dat bij deze materie van groot belang is, en dat is de voorlichtingskunde. De mentaliteitskloof tussen diegenen die de noodzaak van het natuurbehoud inzien, en zij die daar nog niet aan toe zijn is enorm, en wordt steeds onderschat. Het grootste probleem voor het natuurbehoud in de naaste toekomst zal dan ook zijn de *communicatie met de medemens*.

Meneer de Directeur van het Staatbosbeheer en met u alle medewerkers van uw organisatie:

Ik zou er eigenlijk mee moeten besluiten u allen geluk en voldoening toe te wensen in uw werk. Ik geloof echter dat dit niet nodig is, omdat dit geluk u waarschijnlijk reeds lang deelachtig is geworden. Want u kunt hetzelfde zeggen als die hoofdpersoon uit het stuk van Tsjechov, die ik al in het begin van mijn inleiding heb geciteerd:

"Wanneer ik langs de bossen . . . loop, die ik van de ondergang door de bijl heb gered, of als ik het jonge bos dat ik zelf heb geplant hoor ruisen, dan besef ik . . . dat als de mensen over 1000 jaar gelukkig zijn, dit voor een zeker deel aan mij zal zijn te danken".

En hiermee verklaar ik dit congres gaarne voor geopend.